iš pilkai gelsvo smėlio. Pilkapio sampilo ŠR, PR, PV ir ŠV pakraščiuose buvo keturios 1,8x1,2–2x1,5 m dydžio bei nuo 20 cm iki 0,7–0,75 cm gylio duobės. Šiame pilkapyje, kaip ir pilkapyje 1, nei kapų, nei archeologinių radinių neaptikta.

Žvalgant kvartalinę liniją, kertančią pilkapyno teritoriją, 8,8 m atstumu į P nuo tyrinėto pilkapio 2 perkasos PR kampo, pačiame žemės paviršiuje, ant keliuko provėžos aptikta geležinė balno kilpa.

2002 m. Atmainų (Darsūniškio) pilkapyne buvo ištirti 2 pilkapiai. Bendras ištirtas plotas – 131,5 m^2 (pilkapio 1 – 74,5 m^2, pilkapio 2 – 57 m^2). Nei kapų, nei archeologinių radinių šiuose pilkapiuose neaptikta, todėl jų datavimas neaiškus.

ATMAINAI (DARSŪNIŠKIS) BARROW CEMETERY

In 2002 in the Atmainai (Darsūniškis) barrow cemetery (Kaišiadorys district), 2 barrows situated in the north-eastern part of the cemetery were explored (at the very edge of the cemetery). The barrows were heavily damaged by quarter lines. Besides, all quarter lines which cross the territory of the barrow cemetery was metal-detected. The total area explored was 131.5 m^2 (barrow 1– 74.5 m^2, barrow 2–57 m^2). Neither burials, nor any other archaeological finds were found in those barrows, therefore, their dating is unclear.

While surveying the quarter lines crossing the territory of the barrow cemetery, an iron stirrup was found on the very surface of the earth in the rut.

GUDELIŲ (LENKIŠKIŲ) PILKAPYNAS

Laurynas KURILA

Gudelių (Lenkiškių) (Vilniaus r.) pilkapynas (A 1237P) yra apie 0,65 km į PPV nuo Gudelių kaimo, apie 1,7 km į V nuo Vilniaus Lazdynų mikrorajono V pakraščio, apie 1,8 km į PV nuo Karoliniškių mikrorajono PV pakraščio, apie 0,3 km į P nuo žvyrkelio į Bieliūnus, Neries ir Sudervės santakoje (apie 0,05 km į Š nuo Neries dešiniojo kranto ir apie 0,15 km į R nuo Sudervės žiočių), Sudervės girininkijos 133 kvartalo PV dalyje (21 pav.). Šiuo metu pilkapyne yra 78 pilkapiai. Sampilai – 5–15 m skersmens ir 0,3–1 m aukščio, išsidėstę apie 0,25 km ilgio ir iki 0,1 km pločio juosta. Didžioji pilkapyno teritorijos dalis apaugusi mišku. Dalyje pilkapių matyti duobių pėdsakai, du sampilai apardyti apkasų.

Pirmą kartą literatūroje pilkapyną paminėjo (Sudervos pavadinimu) P. Tarasenka (žr. P. Tarasenka, *Lietuvos archeologijos medžiaga*, K., 1928, p. 239). Gudelių pavadinimu pilkapynas įtrauktas į Lietuvos TSR respublikinės reikšmės archeologijos paminklų sąrašą (žr. *Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašas*, V., 1973, p. 207) bei Lietuvos TSR archeologijos atlasą (žr. *LAA*, V., 1978, t. III, p. 44).

1985 m., tiesiant aukštos įtampos elektros liniją, suardytas vienas pilkapis, kurio liekanas 1987 m. ištyrė J. Balčiūnas (žr. *ATL 1986 ir 1987 metais*, V., 1988, p. 177–178). 1988 m. buldozeriu nustumdyta dar 10 pilkapių. 1988–1989 m. penkių pilkapių

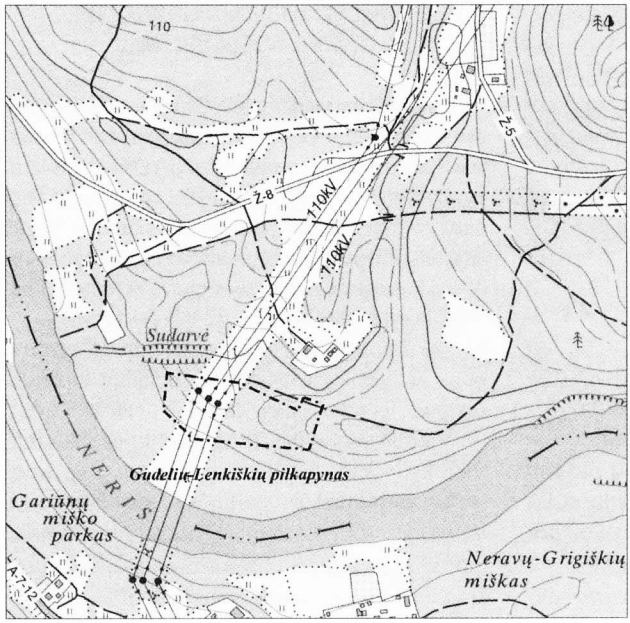

21 pav. Pilkapyno teritorija.
Fig. 21. The territory of the barrow cemetery.

vietas ištyrė A. Strazdas (žr. *ATL 1988 ir 1989 metais*, V., 1990, p. 63–65). Elektros linijos proskynoje liko penkių nustumdytų pilkapių liekanos ir 6 suplokštėję pilkapiai. 2002 m. ištirtos suardyto pilkapio 7(62), esančio elektros linijos proskynos R pakraštyje (22 pav.), liekanos. Tyrimai vykdyti pagal KVAD archeologinių vertybių, žalojamų kvartalinių linijų, programą.

Prieš tyrimus pilkapio vietoje ryškesnių sampilo liekanų vizualiai išskirti buvo neįmanoma. Pilkapio vieta buvo perkirsta tarsi buldozerio vėžių. Žemės paviršiuje matėsi keli pavieniai 22x20x15, 23x18x12 cm ir panašaus dydžio akmenys. Nukasus velėną, po ja atsidengė maišytos pilkos žemės sluoksnis su tamsesnės ir gelsvos žemės priemaišomis. Šiame sluoksnyje rasta juodos žiestos gludintos XV–XVII (XVIII) a. keramikos šukė bei du geležies gargažės gabaliukai. Ryškesnio pilkapio pagrindo sluoksnio neužfiksuota. Greičiausiai jis buvo sumaišytas su sampilo žeme stumdant pilkapį buldozeriu. Kai kuriose vietose jau 8–10 cm gylyje pasiektas geltonas įžemio smėlis. Apie 30–40 cm gylyje jis pasiektas praktiškai visame tirtame plote.

Apie 5–10 cm gylyje pasirodė pirmieji sampilą juosusio vainiko akmenys. Buvo išlikę tik apie trečdalis vainiko (pilkapio ŠR, R ir P dalyje). Jis krautas iš stambesnių (38x26x20, 35x22x17 ir t. t. cm) bei smulkesnių (17x12x9, 10x9x5 ir t. t. cm) akmenų. Akmenys dėti tvarkingai, eilėmis, priderinant vieną prie kito. Pilkapio P dalyje vainikas yra 1–2 aukštų. Greičiausiai čia jis apardytas, nes aplinkui buvo nemažai neabejotinai iš pirminės vietos išjudintų akmenų. Aukščiausias ir giliausiai (iki 0,9 m nuo dabartinio žemės paviršiaus) siekiantis vainikas yra ŠR pilkapio dalyje. Čia akmenys vietomis sukrauti iki 5 aukštų. Sprendžiant iš akmenų išsidėstymo, jais buvo apkrauti jau supilto pilkapio pakraščiai. ŠR pusėje jau prieš pilant pilkapį galėjo būti natūralus nuolydis, todėl ir vainikas čia krautas aukštesnis. Akmenų vainiko vidinis skersmuo (taigi ir pirminis pilkapio skersmuo) – apie 5,5 m.

Pilkapyje aptiktas vienas degintinis kapas. Jis buvo įrengtas pilkapio centre, giliau pagrindo įkastoje 0,7 m ilgio, 0,4 m pločio bei apie 0,1 m gylio duobutėje užapvalintu

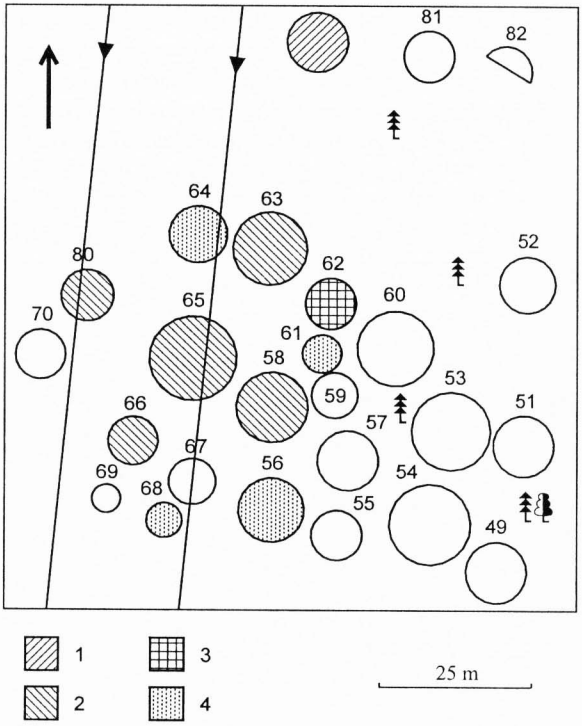

22 pav. Pilkapyno situacinio plano dalis (1 – 1987 m. ištirtas pilkapis, 2 – 1988–1989 m. ištirti pilkapiai, 3 – 2002 m. ištirtas pilkapis, 4 – 1988 m. suardytų pilkapių liekanos). *L. Kurilos brėž.*

Fig. 22. A part of the situational plan of the barrow cemetery (1 – the barrow explored in 1987, 2 – the barrows explored in 1988–1989, 3 – the barrow explored in 2002, 4 – the remains of the destroyed barrows in 1988).

dugnu. Degintiniai kauliukai su degėsių priemaiša buvo sumaišyti su pilka duobutės užpildo žeme. Tikėtina, kad viršutinė kapo dalis galėjo būti suardyta. Vienintelė įkapė – molinis grubaus darbo dvigubo nupjauto kūgio formos neornamentuotas verpstukas (23 pav.). Jis rastas kapo duobutės Š pakraštyje, pačiame jos paviršiuje. VU MF docento dr. R. Jankausko atliktos osteologinės analizės duomenimis, kape buvo palaidotas vienas asmuo – suaugęs (20–40 m.) vyras.

Pasiekus įžemį, keliose vietose išryškėjo tamsesnės ar šviesesnės pilkos žemės su degėsių priemaiša dėmės. Padarius kelių dėmių pjūvius, išsiaiškinta jų struktūra. Įžemio lygyje buvusios duobės buvo užpildytos žeme su degėsių priemaiša bei gelsvai pilko smėlio intarpais. Į vieną tokią duobę greičiausiai atsitiktinai buvo įkasta ir degintinio kapo duobutė. Preparuojant duobes, jose rasta 12 titnago nuoskalų ir vienas stambesnis titnago gabalas su skaldymo žymėmis. Dar viena titnago nuoskala aptikta pilkapio RŠR dalyje atidengiant akmenų vainiką.

Ištirtas pilkapis priklauso Rytų Lietuvos pilkapių kultūrinei grupei. Pagal konstrukciją (akmenų vainiką) jį tiktai apytiksliai galima datuoti I tūkst. antrąja puse. Tyrimų metu aptiktos titnago nuoskalos bei gargažės yra ankstesnių šioje vietoje buvusių gyvenviečių pėdsakas.

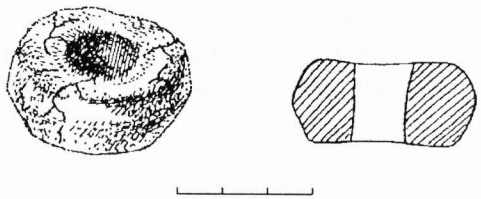

23 pav. Verpstukas iš degintinio kapo. *A. Mizgirienės pieš.*

Fig. 23. A spindle from the cremation grave.

GUDELIAI (LENKIŠKĖS) BARROW CEMETERY

In 2002 in the Gudeliai (Lenkiškės) (Vilnius district) barrow cemetery, destroyed barrow 7(62) was investigated. The barrow was found to have a remainder of a stone circle and one cremation grave. The grave was arranged in a pit beneath the initial surface turf. A single burial item – a spindle was found in the grave. The investigated barrow is typical to the culture of barrows of East Lithuania and is dated to the 2nd half of the 1st millenium A.D. Excavations also revealed the remains of earlier settlements.

GRABIJOLŲ (ŽEMAITIŠKIŲ) PILKAPYNAS

Aleksiejus LUCHTANAS

Grabijolų (Žemaitiškių) pilkapynas II yra Vilniaus r., Dūkštų sen., Neries regioninio parko teritorijoje. Šioje vietoje yra keli archeologijos paminklai: Grabijolų pilkapynas (A 1243), XIX a. tyrinėtas A. Jocherio, Grabijolų (Žemaitiškių) pilkapynas (A 1244) ir Grabijolų (Žemaitiškių) pilkapis (A 1245) bei Grabijolų (Žemaitiškių) senovės gyvenvietė. Grabijolų (Žemaitiškių) pilkapynas II buvo aptiktas 2000 m., tyrinėjant to paties pavadinimo senovės gyvenvietę. Pilkapynas yra Neries dešiniojo kranto antros viršsalpinės terasos pakraštyje, nuo upės nutolęs apie 0,1 km (apie 0,09 km į Š nuo Grabijolų vienkiemio). P jo teritorija ribojasi su Grabijolų (Žemaitiškių) senovės gyvenviete. 0,25x0,13 km plote išliko kompaktiška 74 pilkapių grupė. Dauguma pilkapių – suplokštėjusiais sampilais, 0,3–0,7 m aukščio, 8–12 m skersmens. PV pilkapyno pakraštyje, tarp kelių stambesnių pilkapių, išlikęs apskritas, 37 m skersmens, 1,7 m aukščio pilkapis visiškai plokščia viršūne, iš visų pusių supamas apie 6 m pločio griovio. Dauguma pilkapių užslinkusiais grioveliais, kai kurių sampilų pakraščiuose matosi akmenų vainikų likučiai.

2001 m. rudenį ištirtas 1 pilkapis ŠV pilkapyno pakraštyje. Pilkapio centre, įžemyje, 1,4x0,8 m dydžio, apie 0,3 m gylio duobėje surastas nesuardytas degintinis pagyvenusio (daugiau nei 40 m.) vyro kapas be jokių įkapių. Tyrinėtas pilkapis datuotinas viduriniuoju geležies amžiumi. (žr. *ATL 2001 metais,* V., 2002, p. 92–93). 2002 m. rudenį ištirtas 1 pilkapis pilkapyno ŠR pakraštyje. Visai suplokštėjęs apardytas pilkapis su akmenų vainiko likučiais buvo apie 6 m skersmens. P sampilo pakraštyje, duobėje už vainiko ribų, aptiktas suardytas degintinis kapas su dviem bronzinės antkaklės fragmentais balneliniais ar ramentiniais galais. Tyrinėtas pilkapis būdingas Rytų Lietuvos pilkapių kultūrai ir turėtų priklausyti viduriniajam geležies amžiui, veikiausiai jo antrajai pusei – pabaigai.

GRABIJOLAI (ŽEMAITIŠKĖS) II BARROW CEMETERY

In 2002 in Grabijolai (Žemaitiškės) II (Vilnius district) barrow cemetery, 1 barrow with destroyed stone circle was excavated. The cremation grave with fragments of indefinite type of a neck - ring was found in the southern part of the barrow. The barrow is dating from the end of the Middle Iron Age.